

Зацеркляний, М. М. Нормативно-правове забезпечення охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів і охорони здоров'я [Текст] : навч. посіб. Ч. 1 / М. М. Зацеркляний, Т. Б. Столевич, О. М. Зацеркляний ; Одес. держ. акад. холоду. - Одеса : Вид. центр ОДАХ, 2012. - 312 с. - Бібліогр.: с. 309-311.

У навчальному посібнику висвітлені питання нормативно-правового забезпечення охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки та охорони здоров'я. Розглянуті питання стосовно тих нормативних документів де закріплені екологічні права та обов'язки громадян, екологічні інтереси держави та юридичних осіб, механізми їх реалізації і захисту. Показано порядок регулювання відносин у галузі використання, відтворення і охорони водних, земельних, рослинних, тваринних та інших природних ресурсів, атмосферного повітря, надр; визначення режиму територій і об'єктів особливої охорони та забезпечення вимог екологічної безпеки України.

Значна увага приділена деяким аспектам забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, невід'ємним і непорушним правам кожної людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Посібник розрахований на працівників природоохоронних та правоохоронних органів, інших спеціально уповноважених державних органів у галузі охорони навколишнього природного середовища, громадських екологічних формувань, юридичних та фізичних осіб, студентів усіх форм навчання та підвищення кваліфікації напряму підготовки "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування".

ВСТУП

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Законодавство в галузі охорони довкілля визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Екологічне законодавство України виходить з того, що сучасний стан соціально-економічного розвитку в країні характеризується різким погіршенням екологічної ситуації на місцевому, регіональному і національному рівнях. Тому значна частина норм екологічного законодавства спрямована на упередження проявів екологічного ризику і небезпеки від стихійних явищ та негативного техногенного впливу з урахуванням економічних можливостей держави і використання різних форм інвестиційного забезпечення системи екологічної безпеки.

Система екологічного законодавства України останнім часом значно вдосконалена і вона включає такі основні блоки законодавчого та підзаконного регулювання.

Конституційне регулювання екологічних правових відносин, що декларує екологічні права і обов'язки громадян, вимоги щодо охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів. Визначає загальні повноваження відповідно до Конституції країни, Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади.

Еколого-правове регулювання, що базується на нормах Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», який передбачає мету, завдання, принципи та механізми забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки в Україні.

Забезпечення законних екологічних інтересів держави, підприємств, установ, організацій, юридичних осіб, прав громадян та їх об'єднань передбачається законами та підзаконними актами, прийнятими у розвитку Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

Регулювання екологічних правовідносин еколого-правовими нормами різних галузей законодавства у сфері здійснення широкого кола позитивної діяльності - законотворчої, виконавчо-розпорядної, науково-технічної, підприємницької, зовнішньоекономічної тощо, спрямованими на впровадження системи еколого-правових вимог у процесі їх здійснення щодо використання природних ресурсів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Все це дозволяє збалансувати правову систему України під кутом зору екологізації її галузей та окремих правових інститутів.

Міжнародно-правове регулювання здійснюється за допомогою

ратифікованих Верховною Радою України міжнародних конвенцій, багатосторонніх угод України з іншими державами світу з наданням пріоритету міжнародним нормам у процесі реалізації еколого-правового регулювання.

Структурно навчальний посібник включає п'ять розділів:

1. Екологічне право України: Загальні положення і принципи.
2. Природноресурсове законодавство. Правове регулювання.
3. Природоохоронне законодавство. Законодавство про природні території та об'єкти особливої охорони.
4. Законодавство про екологічну безпеку.
5. Міжнародні домовленості у галузі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

ЗМІСТ

Вступ	9
1. Екологічне право України: Загальні положення і принципи	11
1.1. Загальні положення.....	11
1.2. Екологічні права та обов'язки громадян.....	14
1.3. Повноваження рад у галузі охорони навколишнього природного середовища.....	16
1.4. Повноваження органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.....	19
1.5. Спостереження, прогнозування, облік та інформування в галузі охорони навколишнього природного середовища.....	27
1.6. Екологічна експертиза.....	30
1.7. Стандартизація і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.....	32
1.8. Контроль і нагляд у галузі охорони навколишнього природного середовища.....	33
1.9. Регулювання використання природних ресурсів.....	35
1.10. Економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища.....	36
1.11. Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки.....	42
1.12. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.....	47
1.13. Надзвичайні екологічні ситуації.....	49
1.14. Вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища.....	51
1.15. Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.....	51

1.16. Міжнародні відносини України у галузі охорони навколишнього природного середовища.....	54
Питання для самоперевірки.....	54
2. Природноресурсове законодавство. Правове регулювання.....	57
2.1. Правовий режим використання, відновлення і охорони вод.....	57
2.1.1. Вступ.....	57
2.1.2. Загальні положення.....	57
2.1.3. Державне управління і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.....	66
2.1.4. Державний облік вод. Державний водний кадастр.....	71
2.1.5. Економічне регулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.....	72
2.1.6. Стандартизація і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.....	74
2.1.7. Водокористування.....	77
2.1.8. Умови скидання зворотних вод у водні об'єкти.....	88
2.1.9. Експлуатація водогосподарських систем.....	91
2.1.10. Користування річками.....	91
2.1.11. Прикордонні води. Водні об'єкти, що зазнали радіоактивного забруднення.....	93
2.1.12. Охорона вод.....	93
2.1.13. Запобігання шкідливим діям вод та аваріям на водних об'єктах і ліквідація їх наслідків.....	101
2.1.14. Спори з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. Відповідальність за порушення водного законодавства.....	102
Питання для самоперевірки.....	104
2.2. Правовий режим використання, відновлення і охорони земель.....	106
2.2.1. Основні положення.....	106
2.2.2. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин.....	107
2.2.3. Повноваження органів виконавчої влади в галузі земельних відносин.....	110
2.2.4. Землі України.....	113
2.2.5. Права на землю.....	130
2.2.6. Право земельного сервітуту.....	139
2.2.7. Добросусідство.....	141
2.2.8. Обмеження прав на землю.....	142
2.2.9. Набуття і реалізація права на землю.....	144
2.2.10. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод.....	151
2.2.11. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах.....	154
2.2.12. Припинення прав на землю.....	157

2.2.13.Гарантії прав на землю.....	164
2.2.14. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.....	166
2.2.15.Вирішення земельних спорів.....	166
2.2.16.Охорона земель.....	168
2.2.17.Використання техногенно забруднених земель.....	170
2.2.18.Консервація земель.....	170
2.2.19.Управління в галузі використання і охорони земель.....	171
2.2.20.Планування використання земель.....	171
2.2.21.Землеустрій.....	173
2.2.22.Контроль за використанням та охороною земель.....	176
2.2.23.Моніторинг земель.....	176
2.2.24.Державний земельний кадастр.....	177
2.2.25. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.....	179
2.2.26.Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.....	180
2.2.27. Відповідальність за порушення земельного законодавства.....	181
Питання для самоперевірки.....	132
2.3. Правовий режим використання та охорони атмосферного повітря.....	184
2.3.1. Загальні положення.....	184
2.3.2. Стандартизація і нормування в галузі охорони атмосферного повітря.....	186
2.3.3. Заходи щодо охорони атмосферного повітря.....	189
2.3.4. Дотримання вимог щодо охорони атмосферного повітря під час проектування, будівництва та реконструкції підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря.....	196
2.3.5. Контроль у галузі охорони атмосферного повітря.....	198
2.3.6. Державний облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.....	198
2.3.7. Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря.....	199
Питання для самоперевірки.....	200
2.4. Правовий режим використання та охорони надр.....	202
2.4.1. Основні положення.....	202
2.4.2. Надання надр у користування.....	206
2.4.3. Права та обов'язки користувачів надр.....	209
2.4.4. Плата за користування надрами.....	211
2.4.5. Геологічне вивчення надр.....	214
2.4.6. Державний облік родовищ.....	216
2.4.7. Проектування, будівництво і введення в експлуатацію	

гірничодобувних об'єктів.....	218
2.4.8. Користування надрами.....	219
2.4.9. Охорона надр.....	222
2.4.10. Державний контроль і нагляд за веденням робіт по гірничому вивченню надр, їх використанню та охорона.....	224
2.4.11. Вирішення спорів з питань користування надрами. Відповідальність за порушення законодавства про надра.....	227
Питання для самоперевірки.....	228
2.5. Правовий режим використання, відтворення та охорони рослинного світу.....	229
2.5.1. Основні положення.....	229
2.5.2. Права та обов'язки лісокористувачів.....	231
2.5.3. Державне управління в галузі охорони, захисту, використання та відтворення лісів.....	239
2.5.4. Організація лісового господарства. Основні завдання і зміст організації лісового господарства.....	245
2.5.5. Нормативно-правові акти з питань ведення лісового господарства.....	246
2.5.6. Функціональний поділ лісів.....	247
2.5.7. Встановлення віку стиглості деревостанів, норми використання дереворесурсів.....	248
2.5.8. Лісовпорядкування.....	249
2.5.9. Державний лісовий кадастр та облік лісів.....	251
2.5.10. Моніторинг лісів і лісова сертифікація.....	252
2.5.11. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок, визначення місць будівництва об'єктів, що впливають на стан і відтворення лісів.....	253
2.5.12. Ведення лісового господарства.....	255
2.5.13. Використання лісових ресурсів.....	256
2.5.14. Відтворення лісів.....	262
2.5.15. Підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів та збереження біорізноманіття в лісах.....	263
2.5.16. Охорона і захист лісів.....	264
2.5.17. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворення лісів.....	268
2.5.18. Фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту та відтворення.....	270
2.5.19. Економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів.....	270
2.5.20. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на окремих категоріях земель.....	271
2.5.21. Вирішення спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів.....	272
2.5.22. Відповідальність за порушення лісового законодавства.....	272
Питання для самоперевірки.....	275

2.6. Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного світу.....	277
2.6.1. Загальні положення.....	277
2.6.2. Державні органи, що здійснюють управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, та їх повноваження.....	280
2.6.3. Використання об'єктів тваринного світу.....	284
2.6.4. Охорона тваринного світу.....	293
2.6.5. Моніторинг, державний облік і державний кадастр тваринного світу.....	301
2.6.6. Контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного.....	302
2.6.7. Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.....	306
Питання для самоперевірки.....	308
Перелік використаної літератури.....	309